

İstanbul'da kamusalılığı yeniden düşünmek

13. İstanbul Bienali'nin kamusal programı kamusalılığın sanatsal ve siyasi bir araç olarak küresel finansal emperyalizm ve yerel toplumsal kırılma bağlamında nasıl tekrar kullanıma sokulabileceğini inceliyor. Şubat-Kasım 2013 tarihleri arasında düzenlenecek bir dizi konuşma, atölye, seminer, performans ve şiir okumaları, hem Türkiye'de hem de dünyanın dört bir yanında basmakalıp 'kamu' kavramını dönüşüme uğratmaya devam eden siyasi ve şiirsel simyanın nasıl işlediğini araştırarak.

Günümüzde 'kamu/sal/lık' fikri aşırı tepkiler doğurabiliyor – bu tepkiler dini, finansal, devletsel ve coğrafi farklar tarafından belirleniyor. Bazıları kamu fikrini devlete yalvaran ve birleşik bedenlerden oluşan, sınıflandırma ve sınırlandırmaya yardımcı olmak için yaratılmış, benzerleştirici ve ideolojik bir makine, güçlünün zayıf üzerinde tahakküm kurmak için kullandığı bir araç olarak görüyor. Diğerleri ise kamunun parçası olmanın bir kentlilik hakkı olduğuna vurgu yaparak, bunun otokratik idareye yönelik görkemli bir direniş ve güçlü bir muhalefet aracı olarak kullanılabileceğine işaret ediyorlar. Her iki bakış açısı da giderek hızlanan sanallaştırma döngülerinde dolaşıma sokulan, tarihsel ve güncel, güçlü bir imgenin gölgesinde: Uzamda kendilerine bir alan talep etmek için bir arada hareket eden bedenlerin imgesi –bir davayı ya da hakkı *desteklemeyi* veya bunlara *karşı çıkmayı* seçen kentliler; coşkulu, korku dolu, kahraman ve siyasi özneler, çünkü kaderleri çoğunlukla ya sistemin parçası haline gelmek veya şiddetle bastırılmaktır– yani ya uygarlık ya da barbarlık. Kamuyu, kamuları düşünme ve yaratmanın alternatif yöntemleri nelerdir? Bu sorular İstanbul bağlamında ne gibi özellikler kazanmaktadır?

Günümüzde birçok sanatsal, felsefi ve siyasi pratiğin satır aralarında farklı bir kamusalılık anlayışına tanık olmak mümkündür. Burada, yekpare bir kamusalılık anlayışı, yerini yaratıcı, esnek, duysal ve performatif, çeşitli şekillerde dağılmış, tekilleşmiş ve bir ağ içerisinde konumlanmış bir özneye, stratejik ve sanal anlamda bir görünüp bir kaybolan bir özneye bırakmıştır. Bu kamusalılık somut olarak dijital *creative commons* faaliyetlerinde, ya da daha belirsiz bir biçimde Batı'daki birçok kentte Occupy hareketi çevresinde bir araya gelen bir dizi özneye vücut bulabilir. Bu örnekler, birçok sanatçı ve küratöryel proje gibi, özel ve kamusal, aktör ve izleyici, yaratıcı ve alıcı arasındaki uzamsal ve toplumsal ikilikleri reddetmeyi veya deneye tabi tutmayı hedeflerken, bir yandan da devreye soktukları kamu modeli öylesine esnek bir müşterekliğe sahiptir ki, tarihsellikten kopma riskiyle ve sıklıkla da aslında bertaraf etmeye çalıştığı dolambaçlı çıkarıcılığın değerlerini yeniden üretme tehlikesiyle karşı karşıya kalmaktadır.

Böylesi geçici toplumsal ve öznel angajmanlar, kamuya yönelik çeşitli devlet ve hükümet kaynaklı müdahalelere güçlü bir alternatif arz etseler de, sürdürülebilir değişim için söz konusu olan asıl meseleleri – ve bunun için gerekli olan yatırımın süresini- kavramakta sıklıkla başarısızlığa uğramaktadır. Sanatçıların, mimarların, şehir planlamacılarının ve politikacıların kamu alanının "içine" yönelik iyi niyetli müdahaleleri çoğu zaman hızlıca sermayeye çevrilirken (İstanbul'da çok bariz ve gözler önünde gerçekleşen bir olgu), kamudaki ilişkilerimizi – öznelerin ilişkilerini ve öznelerarası ilişkileri- paylaşmayı öğrenmemiz gereken mekanlarda, öğrenmemiz gereken ortak üretim yöntemleriyle birlikte nasıl yeniden değerlendiririz?

Kamular belirli bir yerde, eksiksiz, hazır, sessiz sedasız durmuyor; örneğin şehirde ya da kent meydanında kendilerine ayrılmış alanlarda, önceden tanımlanmış kanunlar adına, toplu halde ve uyum içerisinde hareket etmeye hazır beklemiyorlar. Aksine, kamular bizim öznel, politik taleplerimize dair konulardan oluşur. Sermayenin büyücülüğü üzerine yazan Isabelle Stengers ve Philippe Pagnarre, en az maddiyata sahip madde olan kârın korkutucu derecede sofistike, yaratıcı ve özgün biçimlerde cisimleştiği finanslaşmanın sihirli gücünden bahsediyorlar.¹ Bu sürecin işleyişine caddelerin aniden dönüştüğü, bir yanda bir köprünün, diğer tarafta ise bir alışveriş merkezinin mucizevi bir şekilde belirdiği İstanbul'da tanık oluyoruz. Öte yandan, Stengers ve Pagnarre bu finansal simyayı baş aşağı çevirerek büyücülüğü kolektif, toplumsal cinsiyete dair, sürgün edilmiş ve çoğunlukla anonimleşmiş tarihsellikleriyle birlikte bir antikapitalizm biçimi olarak yeniden sahipleniyorlar. Kamunun temel malzemesinin ve genel geçer bilgisinin dönüştürücü sıfatıyla kullanıldığı benzer bir simyayı tartışmaya ve uygulamaya başlayabilir miyiz? Bu kamusalılığı bize belli davranış biçimlerini dayatan bir simya olarak değil, kamusalığa dair bize özgü algımızı yeniden edinmemizi, şehirde ödün vermeden ve rahatsızlık hissetmeden yaşamamızı ve kendi değerlerimizi kınanmadan ortaya koymamızı sağlayacak bir simya olarak hayal edebilir miyiz?

Kamusal Simya Programı

Kamusal program bienalin açılışına kadar ve bienal boyunca aşağıda belirtilen hafta sonlarında gerçekleştirilecek. Bu hafta sonlarından her birinde konuşmalar, atölyeler, seminerler, performanslar ve şiir okumaları gerçekleştirilecek. Her etkinlik kümesi kamusal dönüşümün potansiyel ya da halihazırda var olan bir boyutuna odaklanacak:

8-10 Şubat 2013

Şehri kamusalılaştırmak

22-23 Mart 2013

Kamuya Hitap Etmek

10-11 Mayıs 2013

Kamusal Sermaye

14-15 Eylül 2013

Nasıl kamusal özne olunur?

1-2 Kasım 2013

Geleceğin Kamuları/Yeni Kolektifler

8-10 Şubat 2013

Şehri Kamusalılaştırmak

İstanbul'un yapısı, İmparatorluk döneminden Cumhuriyet'e, gayriresmi olandan resmi olana, birbirine rakip siyasal tarih katmanlarının karmaşık kamusal alan kavramlarının izlerini görünür kılar. Bugün ise İstanbul muazzam bir sermaye yatırımıyla dönüştürülüyor ve bu dönüşüm tarihsel ve kültürel çeşitlilik taşıyan mahalleleri yok ediyor. Bu bağlamda, tartışmamızın başlangıç noktası İstanbul'un kentsel dönüşümünün toplumsal ve kültürel etkisi ve kentlilerin buna tepkileri olacak. Bu dönüşümün işleyiş biçimini ve kültürel endüstrilerin bu dönüşümde oynadığı rolü sorgulamayı amaçlıyoruz. Demokratik, temelden başlayarak ilerleyen bir tartışmanın mekanı neresi olabilir?

22-23 Mart 2013

Kamuya Hitap Etmek Bu başlık altındaki etkinliklerin amacı şehirde konuşabilme ve

¹Philippe Pagnarre ve Isabelle Stengers, Capitalist Sorcery [Kapitalist Büyücülük] (New York: Palgrave Macmillan, 2011).

dinleyebilme eylemleri, söz hakkı, farklı seslerin yerleşiklik kazanmasında müzik ve şiirin rolü ve medyanın kamusal forumlar oluşturmadaki önemli rolünün incelenmesi olarak belirlendi. Çin’de medya ile ilgili hakların “açılması”na yönelik çağrılar, Türkiye’de medyada ifade özgürlüğü ve Birleşik Krallık’ta medyanın özel kişilerin haklarını ihlal etmesi ile ilgili tartışmalar bağlamında, bugün ifade özgürlüğünü nasıl tanımlamalı? Kamusal seslerin yeni biçimler geliştirmesinde sosyal medya nasıl bir rol oynamaktadır?

10-11 Mayıs 2013

Kamusal Sermaye

Bu başlık altındaki etkinlikler İstanbul’un gelişen sanat pazarı bağlamında özel sermaye ile kamu/sal/lık/ların üretimi arasındaki ilişkiyi inceleyecek. Sanat pazarı güncel sanatın kamuya sunulma biçimlerini nasıl etkiliyor? Para “özerk” sanatsal üretimi nasıl etkiliyor? Sanat pazarının yapıları günümüzün daha geniş bir çerçevedeki finansallaşma meseleleriyle nasıl bir ilişki içinde? Yüksek finansı temel malzeme olarak kullanıp simya yoluyla “kamusal para”ya dönüştürmek hayallere sığar mı?

14-15 Eylül 2013

Nasıl kamusal özne olunur?

Yeni kamu/sal/lık/lar yaratma konusunda kararlılık, özneyi bir yazar, bir oyuncu ve diğer seslerle omuz omuza eyleme geçen bir ses olarak düşünmek demektir. Bu fikir, sanatın üretim ve sergilenme biçimlerini kavrayışımız açısından olağanüstü sonuçlar doğurur. Sanat yeni konumların ve öznelliklerin inşasına yardım edebilir mi? Aynı anda hem *bir* hem *kolektif* olmak nasıl bir sihir barındırır?

1-2 Kasım 2013

Geleceğin Kamuları/Yeni Kolektifler

Kamusallığın yeni siyasi paradigmaları bağlamında etkinlikler, eylemler ve sergiler gerçekleştirmenin biçim ve yöntemini dönüştüren eylemcilere odaklanan kültürel üretimin gelecekteki modelleri üzerine bir araştırma. Kamusal alanın yeni simyacılara bir çağrı!

KamusalSimya kitabı

Bu etkinlikler programı için özel olarak yazılan metinler ve sanatsal katkılar içerecek kamusal program kitabı 13. İstanbul Bienali’nin açılışına paralel olarak yayımlanacak.

Sanat üzerine nasıl yazılır?

Kamusal program kapsamında ayrıca yeni sanat eleştirmenlerine yönelik “**Sanat Yazarlığı**” atölye çalışması düzenlenecek. Bienalin küratöryal ekibiyle çalışacak yazarların, atölye kapsamında sanatsal ve küratöryal projeler üzerine geliştirecekleri yeni metinler, bienalin açılışına kadar ve bienal boyunca çevrimiçi bir platformda yayımlanacak. Katılımcıları, açık çağrıyla belirlenecek atölyeyle ilgili detaylı bilgilere 13b.iksv.org adresinden ulaşılabilir.